

Državni izpitni center

M 1 0 2 5 1 1 1 3 M

JESENSKI IZPITNI ROK
ŐSZI VIZSGAIDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 28. avgust 2010

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Izpitna pola 1 – Obča zgodovina**RAZSVETLJENSTVO IN FRANCOSKA REVOLUCIJA**

V izpitni poli je 25 vprašanj, možnih je 60 točk.

1. *Prvo vprašanje:* Racionalizem je nauk, ki uči, da z razumom odkrijemo resnico. (1 točka)
Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
Drugo vprašanje: Temeljne ideje razsvetljenstva so: naravne človekove pravice (svoboda mišljenja, vere, vesti), teorija naravnega prava, svobodno razpolaganje z lastnino in enakost pred zakonom. Za dve navedbi 1 točka. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.
2. Diderot, Montesquieu, Rousseau in Voltaire. Za štiri odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
Skupaj 2 točki.
3. *Prvo vprašanje:* Montesqueiu se je zavzemal za delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. (1 točka)
Drugo vprašanje: Zagovarjal je delitev oblasti, ker bi združitev posameznih vej oblasti pomenila absolutizem (tiranijo). (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Tretje vprašanje: Zakonodajna oblast. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
4. Pravilni odgovori so B, E in F. Za vsak odgovor 1 točka.
Skupaj 3 točke.
5. V Enciklopediji so zajeta najpomembnejša spoznanja znanosti tistega časa (fizika, humanistična filozofija) in pregled umetnosti.
1 točka
6. *Absolutizem* je oblika vladanja, v kateri ima vladar neomejeno oblast. (1 točka)
Razsvetljeni absolutizem je način vladanja, v katerem so absolutni vladarji, pod vplivom razsvetljenstva, izvajali reforme in tako posodobili svoje monarhije. (1 točka)
Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
Skupaj 2 točki.
7. *Merkantilizem:* uvozne carine, gospodarstvo je pod nadzorom države.
Fiziokratizem: odprava monopolov, svobodno gospodarstvo, svobodna konkurenca in odprava fevdalnih obveznosti.
Za šest odgovorov 2 točki, za pet ali štiri 1 točka.
Skupaj 2 točki.
8. Marija Terezija je davke od zemljišč naložila tudi plemstvu, Jožef II. pa je enako obdavčil podložniško in dominikalno zemljo. Izdelati sta dala terezijanski in jožefinski kataster za odmero davkov. (1 točka)
Leta 1774 je Marija Terezija uvedla splošno šolsko obveznost za vse otroke od 6. do 12. leta starosti. Uvedeni so bili trije tipi šol: trivialke, normalke in glavne šole. (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Jožef II. je izdal tolerančni patent in z njim zagotovil svobodo vseh veroizpovedi v državi; razpustil je samostane, ki se niso ukvarjali s socialno, gospodarsko, karitativno ali šolsko dejavnostjo, ustanovljeno je več župnij, saj naj cerkev ne bi bila oddaljena več kakor uro hoda ...
(1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 3 točke.

9. *Prvo vprašanje:* Parni stroj, kmetijstvo. (1 točka)
Drugo vprašanje: Tekstilna industrija (tkalstvo, predilstvo), rudarstvo in železarstvo. Za dve navedbi 1 točka.
Tretje vprašanje: Izuma sta parnik in lokomotiva (vlak, železnica). (1 točka)
Skupaj 3 točke.
10. *Prvo vprašanje:* Ozemlje je pridobila na račun Francije. (1 točka)
Drugo vprašanje: (James) Cook. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
11. *Prvo vprašanje:* Prvi in drugi stan sta bila privilegirana (sodstvo, davki), tretji stan pa je bil nepriviligiran (glavni davkoplačevalec). (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno utemeljen odgovor, ki pojasnjuje razliko med stanovi.*
Drugo vprašanje: Tretji stan (kmet) vzdržuje (na svojih plečih prenaša) prvi in drugi stan (plemstvo in duhovščino). (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Tretje vprašanje: K tretjemu stanu so spadali kmetje, trgovci, obrtniki, manufakturisti, bankirji, pomočniki, vajenci, mezdni delavci, odvetniki, zdravniki, učitelji ... Za tri navedbe 1 točka.
Skupaj 3 točke.
12. Tretjemu stanu je pripadalo 60 % zemljiške posesti.
1 točka
13. *Prvo vprašanje:* Izdatki so bili namenjeni vojski, obrestim, dvoru, plemiškim pokojninam in za drugo. (1 točka)
Drugo vprašanje: Finančni minister je predlagal obdavčitev prvega in drugega stanu (duhovščino in plemstvo; privilegiranih stanov). (1 točka) Privilegirana stanova sta temu nasprotovala. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
14. *Prvo vprašanje:* Kralj je želel napolniti državno blagajno (novi davki, rešitev državnih financ iz bankrota). (1 točka) *Upoštevamo tudi odgovor pritiski državnih stanov.*
Drugo vprašanje: Tretji stan se je preimenoval v narodno (ljudsko) skupščino (1 točka), kar so utemeljili s tem, da predstavljajo voljo celotnega naroda; so edini, ki plačujejo davke (1 točka).
Skupaj 3 točke.
15. *Prvo vprašanje:* Simbolizirala je kraljevi absolutizem (trdnjava s političnimi zaporniki, orožarna). (1 točka)
Drugo vprašanje: Kmetje so prenehali izpolnjevati fevdalne obveznosti, napadali so fevdalne objekte ... (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.
16. Fevdalizem je bil odpravljen z odškodnino.
1 točka
17. *Prvo vprašanje:* Ideje J. J. Rousseauja. (1 točka)
Drugo vprašanje: Te so: svoboda, lastnina, varnost in upor proti zatiranju. Za dve navedbi 1 točka.
Tretje vprašanje: Svoboda je v tem, da lahko storiš vse, kar ne škodi drugemu. (1 točka)
Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
Četrto vprašanje: Enakost pred zakonom, enako dostopne so vse časti, mesta in javne zaposlitve. Za dve navedbi 1 točka.
Skupaj 4 točke.
18. Postala je ustavna (parlamentarna) monarhija (1 točka), pred revolucijo pa je bila (absolutna) monarhija (1 točka).
Skupaj 2 točki.

19. *Prvo vprašanje:* Najprej se je bojevala proti Avstriji in Prusiji. (1 točka)
Drugo vprašanje: Marseljeza. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
20. V Franciji so leta 1792 razglasili (prvo) republiko (1 točka), kralja so odstavili (in nato 1793. giljotinirali) (1 točka).
Skupaj 2 točki.
21. *Prvi element:* Vsesplošno pomanjkanje živil in drugih proizvodov, upori v provincah, državljanska vojna, rojalistična vstaja (Vandea), vojna, vojaški neuspehi ... *Za dve navedbi 1 točka.*
Drugi element: Odbor za javno blaginjo (odbor za javno varnost). (1 točka)
Tretji element: Ustava, novi kult razuma, odpravljanje krščanske vere, novi republikanski koledar, reforma vojske (splošni nabor), podreditev gospodarstva vojaškim namenom ... *Za dva navedena ukrepa 2 točki, za enega 1 točka.*
Četrty element: Politični sodni procesi in usmrtitve (300 000 zaprtih in 17 000 usmrčenih), aretacije in zapiranja brez obtožbe, prepoved zagovora na sojenju ... (1 točka)
Skupaj 5 točk.
22. Proti Robespieru je prišlo do zarote, sledi prijetje Robespiera in njegovih privržencev in nato giljotiniranje. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor, ki pojasnjujejo konec jakobinske diktature. Zadošča ena navedba.*
1 točka
23. *Prvo vprašanje:* Direktorij (1 točka) in nato konzulat (1 točka).
Drugo vprašanje: V času direktorija ima izvršilno oblast (pet) direktorjev, v času konzulata pa (trije) konzuli. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
24. Pravilna odgovora sta C in D. *Za vsak odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
25. Pravilni odgovori so 1792, 1804, 1795, 1791, 1793 in 1799. *Za šest odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka.*
Skupaj 3 točke.

Izpitna pola 2 – Narodna zgodovina**SLOVENCİ V SREDNJEVEŠKEM RIMSKO-NEMŠKEM CESARSTVU, MADŽARI V SREDNJEM VEKU
A SZLOVÉNEK A KÖZÉPKORI NÉMET-RÓMAI CSÁSZÁRSÁGBAN, A MAGYAROK A KÖZÉPKORBAN**

V izpitni poli je 25 vprašanj, možnih je 60 točk.

1. V 10. stoletju (leta 962).
1 točka
2. *Prvo vprašanje:* Madžari (Ogri). (1 točka)
Drugo vprašanje: Velika Karantanija. (1 točka)
Tretje vprašanje: Kranjska krajina, Savinjska krajina, Podravska krajina, Furlanska krajina, Istrska krajina, Karantanska krajina. Za štiri navedbe 2 točki, za tri ali dve 1 točka.
Skupaj 4 točke.
3. Frankovski (zahodni) tip fevdalizma.
1 točka
4. *Del gospostva, obdelan pod vodstvom zemljiškega gospoda, je dominikalna (pridvorna) posest (zemlja). (1 točka)*
Del gospostva, razdeljen med podložne kmete, je rustikalna posest (zemlja), zakupna zemlja. Prizna se tudi podložniške kmetije. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
5. *Prvo vprašanje:* Izpopolnjen (železen) plug, cepec, brana, kosa, mlin na veter, komat, podkev, triletno kolobarjenje ... Za tri navedbe 1 točka.
Drugo vprašanje: Triletno kolobarjenje. (1 točka)
Pri triletnem kolobarjenju sta prvo leto dva dela obdelovalne površina obdelana (se izkoriščata), en del pa počiva. V triletnem ciklu so v aktivni rabi vsi trije deli obdelovalne površine. (1 točka)
Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
Skupaj 3 točke.
6. *Prvo vprašanje:* Naš prostor je spadal pod zahodno (Rimokatoliško) cerkev oziroma zahodni kulturni prostor. (1 točka)
Drugo vprašanje: Jezik bogoslužja je bila latinščina. (1 točka).
Skupaj 2 točki.
7. 1 – Koroška, 2 – Štajerska, 3 – Kranjska, 4 – Goriška. Za štiri odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
Skupaj 2 točki.
8. To obdobje se imenuje interregnum (brezvladje), medvladje.
1 točka
9. *Prvo vprašanje:* Otokar II. je vključil v Češko kraljestvo Štajersko, Kranjsko in Koroško. (1 točka)
Drugo vprašanje: Novoizvoljeni vladar je bil Rudolf Habsburški. (1 točka)
Tretje vprašanje: Volilni knezi so Habsburžane izvolili zato, ker se jim je zdela dinastija nepomembna, verjeli so, da bodo z njimi lahko manipulirali. (1 točka) *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 3 točke.
10. Celjski grofje so širili svojo posest z dednimi pogodbami, spretnimi porokami, nakupi, vojaškimi službami. Za vsako navedbo 1 točka.
Skupaj 2 točki.

11. Pravilni odgovori so Herman II., Friderik II., Barbara Celjska, Ulrik II. *Za navedbo štirih predstavnikov 2 točki, za navedbo treh ali dveh 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
12. *Prvo vprašanje:* Posest Celjskih so dobili Habsburžani. (1 točka)
Drugo vprašanje: Posest Celjskih so dobili zaradi medsebojne dedne pogodbe. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
13. *Prvi element:* Druga faza kolonizacije je bila od 10.–13. stoletja; bila je notranja in zunanja; v tej fazi je kolonizacija dosegla svoj vrhunec; kolonizirali so zemljo v ravninah (ravninska kolonizacija); naselja imajo običajno v imenu besedo vas (Nova vas, Pušja vas ...). Poleg domačih se naseljujejo tudi tuji kolonisti, začne se germanizacija; podoba vasi se bistveno spremeni (dolge obcestne vasi) ... *Za dve značilnosti te faze 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Drugi element: 3. faza kolonizacije je bila od 13.–15. stoletja; je višinska kolonizacija; ker ugodnih terenov v ravnini ni bilo več, se poseljujejo više ležeči predeli; nastajajo samotne kmetije, celki; tipična imena so Novaki, Rovte, Novine ... *Za dve značilnosti 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Tretji element: Vzroki za četrto fazo kolonizacije so bile razne katastrofe (turški vpadi, lakota, vojne); nezmožnost zaslužka v prejšnjem okolju. *Za eno navedbo 1 točka.*
Četrty element: naša etnična meja na severu se je po končani kolonizaciji bistveno spustila proti jugu. Izgubili smo 2/3 nekdanjega etničnega prostora. (1 točka)
Peti element: Vzroki so gospodarski – pomanjkanje slovenske delovne sile; slovenskih kmetov je bilo premalo, zato so lastniki fevdov (večinoma Nemci) pripeljali novo delovno silo (nemške kmete) iz svojih starih fevdov. Tam, kjer so bili Slovenci v manjšini, so se sčasoma asimilirali. (1 točka)
Skupaj 5 točk.
14. *Izmerjena tlaka* je vnaprej natančno določena in vezana na vsakoletna opravila (žetev, oranje ...). (1 točka)
Neizmerjena tlaka ni bila vnaprej določena, fevdalec jo je sproti določal glede na potrebe, vezana je na občasna opravila (popravila gradu, urejanje cest ...). (1 točka)
V urbarju je bil popis podložniških kmetij in njihovih obveznosti (količina dajatev, tlake). (1 točka)
Skupaj 3 točke.
15. *Prvo vprašanje:* Na Koroškem. (1 točka)
Drugo vprašanje: Celinska mesta (mesta v notranjosti) in primorska (obalna, obmorska) mesta. (1 točka) *Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Tretje vprašanje: S turškimi vpadi. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
16. *Izvoz:* živina, vosek, vino, med, železo, železni izdelki, leseni izdelki ...
Uvoz: sol, sladko vino, dišave, različno sukno, steklo, južno sadje, drage kovine, tkanine, začimbe ...
Za navedbo šestih artiklov (tri za izvoz in tri za uvoz) 3 točke, za pet ali štiri navedbe 2 točki, za tri ali dve navedbi 1 točka.
Skupaj 3 točke.
17. Fužina je manjši železarski obrat za taljenje in obdelavo železove rude.
1 točka
18. *Prvo vprašanje:* Benediktinci, cistercijani, kartuzijani. *Za dva odgovora 1 točka.*
Drugo vprašanje: Skriptorij. (1 točka)
Tretje vprašanje: Verska (nabožna). (1 točka)
Skupaj 3 točke.
19. Slika 3 – gotika (1 točka), slika 4 – romanika (1 točka).
Skupaj 2 točki.

20. Pravilni odgovori so 1456, 955, 1500, 1254, 1461 in 1273. *Za šest odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
21. *Prvo vprašanje:* Zlata bula. (1 točka)
Drugo vprašanje: pravica plemstva do upora, določa se dedovanje, sodstvo nad srednjim plemstvom (servientes) izvaja kralj ali palatin ... *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Za dve navedeni določbi 2 točki, za eno 1 točka.
Skupaj 3 točke.
22. Pravilna odgovora sta C in D. *Za vsak odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
23. *Prvo vprašanje:* Béla IV. (1 točka)
Drugo vprašanje: gradnja kamnitih gradov, naselitev Kumanov, posesti ostanejo v rokah plemstva, poskrbijo za obrambo ... *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.* *Za dva navedena ukrepa 2 točki, za enega 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
24. *Prvo vprašanje:* Karel Robert. (1 točka)
Drugo vprašanje: spopasti se je moral s samovoljnimi velikaši. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.* (1 točka)
Skupaj 2 točki.
25. *Prvo vprašanje:* povabil je kralja Češke in Poljske. *Za pravilno navedbo obeh držav 1 točka.*
Drugo vprašanje: kralji so sklenili, da bodo osnovali novo trgovsko pot, ki bo šla mimo Dunaja, da se izognejo plačilu davkov oziroma carin. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
(1 točka)
Skupaj 2 točki.